

**GREEN EUROPEAN
FOUNDATION**

Zhrnutie Štúdie A Green New Deal for Europe

Autori Štúdie:

Dr. Philipp Schepelmann, Marten Stock, Thorsten Koska, Dr. Ralf Schüle, Prof. Dr. Oscar Reutter

This publication has been realized with the financial support of the European Parliament.
The European Parliament is not responsible for the content of this project.

Po finančnej a ekonomickej kríze z roku 2008 niekoľko vlád na celom svete uskutočnilo mohutný pokrok k aktívnej tvorbe ekonomickej politiky predstavením záchranných balíčkov. Väčšina týchto balíčkov má zelené prvky, niekedy dosť značnej veľkosti. Európske záchranné programy sú v relatívnom a absolútnom meradle malé, najmä v porovnaní s programami v Ázii, ale aj napriek tomu môžeme očakávať silný globálny, štátni poháňaný dopyt po propagácii zelených trhov.

Reálny dopad zelených stimulov záchranných balíčkov sa ešte len ukáže. V mnohých prípadoch stále prebiehajú diskusie o skutočných rozmeroch, opatreniach a dokonca aj ďalších balíčkoch. Porovnať zelený podiel záchranných programov je často zložitá najmä preto, lebo neexistuje žiadna všeobecne prijatá dohoda o tom, ktoré opatrenia sú vlastne zelené. To je jedným z dôvodov, prečo Európa potrebuje jasný obraz o tom, čo je vlastne Zelený New Deal (Green New Deal).

Mnohé štúdie a komentáre o zelenom podiele záchranných programov sú zamerané na problémy súvisiace s podnebím a energetikou, ale Zelený New Deal obsahuje, a mal by obsahovať, viac než len odpoveď na zmenu podnebia. Požiadavkou naň je, aby propagoval ekologický priemysel s jasnou víziou modernizácie ekonomie.

Podľa definície ekopriemyslu od Eurostatu/OECD, Zelený New Deal definujeme ako cieľnú štátnu investíciu do aktivít, ktoré vytvárajú tovary a služby pre meranie, prevenciu, ohraničenia, minimalizovanie alebo napravovanie environmentálneho poškodenia vodstva, vzduchu a pôdy, ako aj pre problémy týkajúce sa odpadu, hluku a ekosystémov. Toto zahŕňa inovácie v čistejších technológiách, výrobkoch a službách ktoré znižujú environmentálne riziko a minimalizujú znečistenie a použitie zdrojov.

V EÚP prinášajú ekopriemysly už značný obrat a zamestnanosť. Rozličné štúdie potvrdzujú vynikajúci potenciál ďalšieho rastu. Taktiež ukazujú, že tento rast je v rámci EÚ distribuovaný nepravidelne. Preto, úspešné inovačné a priemyselné politiky čelných predstaviteľov trhu by mohli byť modelom pre aktívne rozšírenie eko-inovácií vo všetkých členských štátoch EÚ.

Samotná podpora ekopriemyslu nie je dostačujúca, pretože aj nárast zelenej ekonomiky môže byť škodlivý, keď prispieva len k nárastu už neudržateľne vysokej úrovne spotreby nerastných surovín. Zelený New Deal musí preto byť viac než len technologic-

kou platformou pre ekopriemysel. Musí byť riadený víziou toho, ako by mala vyzerat' zelená modernizácia z dlhodobého pohľadu. Zelený New Deal si vyžaduje štrukturálnu zmenu na všetkých úrovniach politiky, aby dosiahol tri ciele. Mal by:

1. Rozbiť trvalo neudržateľné štruktúry
2. Vytvárať trvalo udržateľné štruktúry
3. Poskytnúť správnu strednodobú až dlhodobú orientáciu

Zelený New Deal by mal spĺňať tieto ciele na strategickej úrovni, na úrovni jednotlivých politik EÚ a na programovej úrovni.

Stratégie

Na strategickej úrovni existuje nedostatok dlhodo-
bej vedúcej vízie ohľadne vzorov trvalo udržateľnej výroby a spotreby, okrem pojmu nízka environmentálna stopa. Zelené časti Lisabonskej stratégie v kombinácii so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja obsahujú prvky, ktoré by mohli slúžiť ako centrálny stavebný kameň takejto vízie. Ústrednou výzvou pre vedúce politiky (eko-inovácie) by sa mala stať predovšetkým obrovská priepasť v energetickej a materiálnej produktivite medzi členskými štátmi EÚ [až po faktor 8!]. To si vyžaduje podporovanie čelných predstaviteľov v účinnosti a technologický skok v regiónoch s nízkou produktivitou zdrojov. Týmto by sa EÚ poskytla možnosť zožať dvojitý výnos vo forme zníženého tlaku na životné prostredie (vrátane emisií CO₂) a zvýšenej konkurencieschopnosti vďaka zníženiu výrobných nákladov. Takto by sa EÚ vydala na cestu rozvoja, ktorá by časom viedla ku vzorom spotreby a výroby, ktoré rešpektujú ekologické hranice v Európe a mimo Európy.

Politiky

Veľké politiky EÚ by mohli zvýšiť účinnosť zdrojov priemyslu EÚ a infraštruktúry skombinovaním štátnych fondov a fondov EÚ. Predovšetkým vďaka kohéznej politike má Európska Únia systém financovania určený na štrukturálnu zmenu, ktorý už teraz pracuje v porovnateľnej mierke ku zeleným stimulom Európskych záchranných programov. Skombinovaním národných záchranných balíčkov s regionálnymi fondmi EÚ by mohli členské štáty EÚ vytvoriť potrebnú finančnú páku na zmenu výrobných a spotrebných vzorov, najmä v tých regiónoch, ktoré zaostávajú. Európsky Parlament by na tento účel spustil osobitný mechanizmus zrýchleného financovania. Takýto mechanizmus by dal „zelené svetlo“ pre zelené štrukturálne intervencie v záujme

zvýšenia produktivity zdrojov priemyslu a infraštruktúry, monitorovaným štrukturálnymi ukazovateľmi EÚ pre energetickú a materiálnu účinnosť.

Programy

Krátkodobá spoločenská podpora Zeleného New Dealu by mohla byť doplnená viac konsolidovanými strednodobými krokmi v záujme integrácie potrebných zložiek kombinácie vhodnej politiky. To môže byť dosiahnuté vylepšeniami na úrovni programovania. EÚ má radu premyslených inovačných programov, ktoré už teraz prispievajú k environmentalizácii ekonomiky EÚ (napr. ETAP, CIP). Rozličné programy EÚ, ktoré majú dopad na ekologickú inováciu, sa musia zblížovať a mali by byť posilnené kohéznymi fondmi pre vylepšenie celkovej produktivity zdrojov (energie a materiálov). Integrované plány na použitie programov rozvoja výskumu a technológií (RTD) a inovačných a regionálnych rozvojových programov by mohli slúžiť ako finančný základ pre rozvoj na európskej a regionálnej úrovni, ako „trojitá špirála“, skladajúca sa z podnikov, verejného sektora, výskumu a vzdelávania, ktoré by mohli poháňať a vytvárať sebestačný trvalo udržateľný trh pre zlepšenie účinnosti zdrojov v Európskej únii.

Prioritnými oblasťami zavedenia regionálnej transformácie by mohli byť trvalo udržateľná mobilita, ako aj energetická a materiálna účinnosť.

Politika trvalo udržateľnej dopravy

Zlepšenie trvalo udržateľnej dopravy nie je len kľúčovou výzvou v boji proti zmene klímy a iným environmentálnym problémom. Účinnejší a trvalo udržateľný systém dopravy ako dôležitý sektor moderných ekonomík prispieva k rastu ekonomiky. Integrácia investícií do trvalo udržateľných systémov dopravy v európskych záchranných plánoch môže takto priniesť dôležité stimuly pre rast ekonomiky a pre zamestnanosť.

Keď hovoríme o politických stratégiách a sociálnych a ekonomických podmienkach, preprava tovaru a osôb sú celkom odlišné veci, ako je pozemná, letecká alebo námorná doprava. Z tohto dôvodu sa tento článok sústreďuje na popis problémov a riešení v oblasti „pozemnej“ dopravy.

Trvalo udržateľná politika dopravy osôb by sa mala zamerať na tri základné stratégie:

1. Zníženie potreby dopravy.
2. Presun k viac trvalo udržateľným modelom dopravy.
3. Zvýšenie výkonnosti vozidiel a dopravného toku.

Môže byť zavedená hierarchia týchto troch stratégií, so zreteľom na trvalú udržateľnosť opatrení.

Najvyššou prioritou je zníženie potreby dopravy, keďže sa tým umožní zachovanie mobility pri znížení precestovaných kilometrov. Tento pojem mobility je definovaný schopnosťou vykonávať rozličné ľudské aktivity ako napríklad podnikanie, nákupy, oddych a iné spoločenské a kultúrne aktivity. Preto je potrebná politika integrovanej dopravy a územného rozvoja, čo si vyžaduje dlhodobý rozvoj. Preto sa záchranné balíčky, ktoré sa sústreďujú na rýchle výsledky, nezameriavajú na tento problém.

Druhý strategický aspekt trvalo udržateľnej mobility sa týka spôsobu, akým sú naplnené zvýšené dopravné potreby. Odlišné spôsoby pozemnej dopravy – chôdza, bicyklovanie, autobusy, vlaky a autá – majú odlišné environmentálne výhody a nevýhody. Pri krátkych vzdialenostiach je rozumné podporovať mobilitu, ktorá neprodukuje žiadne emisie, a pri stredných vzdialenostiach vlaky a verejnú dopravu (autobusy alebo električky). To zahŕňa budovanie infraštruktúry a prepojenie pre podporu integrácie dopravy, nákup vozidiel, riadenie mobility a poskytovanie informácií, vzdelania a služieb. Tieto fungujú ako faktory, ktoré dokážu pritiahnuť modálnu zmenu. Mali by byť taktiež predstavené nátlakovejšie faktory: ohraničenie rýchlosti, zóny s nízkymi emisiami alebo poplatky v oblastiach s dopravnými zápchami, ekologické dane z pohonných hmôt a dane z motorových vozidiel pre vozidlá s vysokou spotrebou pohonných hmôt – toto sú príklady opatrení pre odstránenie rozdielov v priestore pre trvalo udržateľnejšie spôsoby dopravy.

Tretím strategickým pilierom je vylepšenie účinnosti dopravy. Toto zahŕňa opatrenia týkajúce sa technológie vozidiel, ako aj inteligentných systémov riadenia dopravy a ekologickej dopravy. Nástroje politik v tomto poli zahŕňujú emisné ohraničenia, fiškálne opatrenia pre integráciu externých nákladov na dopravu a programy výskumu a rozvoja. Posledné dva nástroje sú možnou časťou Zeleného New Dealu.

Sumárne môžeme identifikovať nasledovné možné prvky Zeleného New Dealu.

- investície do nových vozidiel verejnej dopravy – autobusy, električky a regionálne vlaky;
- investície do infraštruktúry pre bicykle a chodcov, ktoré sa dajú zrealizovať z krátkodobého hľadiska;
- investície do vylepšenia infraštruktúry verejnej dopravy;
- investície do služieb pre budovanie používateľsky príviteľnej verejnej dopravy;
- stimuly pre opätovné prispôbenie osobných vozidiel a vozidiel verejnej dopravy;
- fiškálne opatrenia pre dotovanie vysokoúčinných vozidiel;
- výskum technológií energetickej účinnosti;
- marketing trvalo udržateľnejších spôsobov dopravy;
- vzdelanie v ekologickej jazde.

Politika trvalo udržateľnej energetiky

Zelený New Deal v EÚ bude mať väčší dlhodobý dopad na zníženie emisií a zamestnanosť, ak bude integrovaný do kompaktnej kombinácie politík na úrovni EÚ, členských štátov a na regionálnej úrovni. Môžeme identifikovať štyri hlavné strategické oblasti:

1. Energetická efektívnosť budov (obytné, terciárne a priemyselné budovy; existujúce budovy; nové budovy; vykurovacie a chladiace systémy, vrátane použitia obnoviteľných energií; inteligentné meranie)

V stavebnom sektore by mal byť spustený nový plán poradenskej služby, ktorý má vydávať servisné poukážky pre majiteľov nehnuteľností a malé a stredné podniky. Ďalšie priame granty na rekonštrukciu existujúcich budov by mali podporovať obnoviteľné zdroje energií a vysoké štandardy energetickej účinnosti. Musia byť spustené ďalšie pilotné projekty pre nehnuteľnosti s pasívnymi alebo nulovými emisiami v záujme zlepšenia výkonnosti už existujúceho súhrnu budov. Pre výrazné zníženie spotreby energie a emisií stavebného sektora sa vyžadujú inteligentné kombinácie štandardov vysokej energetickej efektívnosti pre samotné budovy a obnoviteľné zdroje energie. Zelený New Deal by mal podporovať mestá a regióny pri budovaní zón alebo miest s nulovými emisiami. Príklad nových štandardov stavebníctva pri nových budovách poskytujú „energeticky plusové“ domy. Integrácia stratégií pre nízke emisie s účinnosťou zdrojov pri nových budovách si vyžaduje ďalšiu vonkajšiu finančnú podporu (napr. BREEAM, CASBEE, Effinergie, DGNB a LEED). K výraznému zníženiu emisií môže prispieť podpora zníženia spotreby energie pri vykurovacích a klimatisačných systémoch. Staré a neefektívne vykurovacie systémy musia byť nahradené a modernizované.

Napríklad, energeticky účinná technológia motorov dokáže znížiť spotrebu elektrickej energie v cirkulačných čerpadlách a ventilátoroch až o 80%.

2. Energetická spotreba elektrických spotrebičov

Prienik energeticky účinných spotrebičov na trhu je stále na veľmi nízkej úrovni. Sú potrebné ďalšie opatrenia na podporu zníženia spotreby energie spotrebičov v kanceláriách, komunikácii a úžitkovej oblasti, a to v pohotovostnom režime, ako aj v zapnutom stave. Odporúčajú sa nasledovné opatrenia:

- Podporné programy pre najlepšie energeticky účinné biele spotrebiče;
- Podporné programy pre kancelárske spotrebiče, komunikáciu a úžitkovú oblasť, bez funkcie pohotovostného režimu a s nízkou spotrebou v stave zapnutia.

3. Emisie v priemyselných procesoch

Zelený New Deal EÚ by mal podporovať kombináciu dobrovoľných dohôd a finančných stimulov (napr. daňové zrážky). Kombinácia bezplatných alebo dotovaných auditov v oblasti energie (poukážky na poradenské služby a audit); regionálne a/alebo sektorové siete a sektorové energetické programy (ako napr. Severné Porýnie-Vestfálsko); služby v energetike; a ciele programy finančnej pomoci na podporu koncového použitia – napríklad v sektorových sieťach alebo programoch, sa javí ako najúspešnejšia kombinácia politík pre stimuláciu energetickej účinnosti.

4. Rozvodné siete elektrickej energie a inteligentné meranie v EÚ

Nedávne predpisy EÚ, najmä smernica o účinnosti používania energie a službách v energetike (ESD), s nadšením zvyrazňovala úlohu inteligentných systémov merania. Európsky Zelený New Deal by mal podporovať rozvoj a implementáciu inteligentných meracích systémov v záujme:

- budovania uvedomelosti spotrebiteľov o spotrebe, nákladoch na energiu a emisiách podporujúcich skleníkový efekt;
- motivovania spotrebiteľov ku sledovaniu spotreby energie a podnikaniu ďalších krokov;
- zníženia prevádzkových nákladov merania a účtovania;
- vytvorenia technologickej bázy pre riadenie špičkového dopytu a integráciu obnoviteľných zdrojov energie.

Zelený New Deal pre Európu

Rozšírenie miery použitia inteligentných systémov merania tiež vyžaduje flexibilnú európsku elektrickú rozvodnú sieť. Štruktúra európskej siete musí byť prispôbená všeobecným vývojom na trhu zásobovania energie, integrácii rozsiahlym decentralizovaným systémom obnoviteľného zásobovania a integrácii rozľahlých pobrežných veterných a sústredených solárnych elektrární. Len inovatívne a inteligentné sieťové technológie dokážu zvládnuť tieto strategické výzvy a zrealizovať potenciál konzervácie väčšieho množstva energie. Ďalšie financovanie by sa malo sústreďovať na distribučnú a prepravnú infraštruktúru v celoeurópskom rozsahu.

Politika trvalo udržateľných zdrojov

Európa je vo veľkej miere závislá na širokej škále nerastných surovín z domácich zdrojov ako aj zo zdrojov z iných častí sveta. Narastajúci globálny dopyt konjunkturných ekonomík zvýši ceny zdrojov ako aj riziko, že prístup k nim bude obmedzený. Z tohto dôvodu má silná ekonomická diskusia značný potenciál znížiť náklady v záujme účinnosti zdrojov, v dvoch hlavných zmysloch: zvýšená konkurencieschopnosť a vytváranie pracovných miest. Z tohto dôvodu môže byť produktivita zdrojov hlavným prvkom Zeleného New Dealu, ktorý by nielenže priniesol krátkodobé výsledky, ale aj celkovo silnejšiu ekonomiku.

Oficiálne čísla Eurostatu poukazujú na širokú priepasť v účinnosti zdrojov medzi členskými štátmi EÚ až po faktor 17. EÚ by mohla zrealizovať značné environmentálne a konkurenčné výhody, ak by systematicky riešila vnútornú priepasť v produktivite zdrojov. Toto by znamenalo podporu existujúcich politik týkajúcich sa zdrojov, ktoré presadzujú hlavní hráči a podporu stratégií na rýchle dobiehanie regiónov, ktoré zaostávajú.

Z dlhodobého hľadiska musí byť účinnosť zdrojov integrovaná do ucelenejšej vízie trvalo udržateľného použitia a manažmentu nerastných surovín, ktoré sa dá charakterizovať štyrmi paradigmatickými a komplementárnymi perspektívami:

1. Zdrojovo účinný a na recyklácii založený priemyselný sektor
2. Spoločnosť s ustálenými zdrojmi, v ktorej materiálny rast ekonomiky bude nahradený dynamickou rovnováhou medzi vytváraním a ubúdaním.
3. Solárna ekonomika, ktorá používa prirodzenú zásobu energie zo slnka;
4. Vyrovnaná bioekonomika, založená na trvalo udržateľnom používaní biologických zdrojov.

Z pragmatického a krátkodobého až strednodobého hľadiska existuje päť základných cieľov prvej paradigmy zdrojovo účinného a recyklačne založeného priemyselného sektora:

1. Trvalo udržateľné trhy pre budúcnosť
2. Silné inštitúcie
3. Zdrojovo účinné výrobky a služby
4. Vláda ako spotrebiteľ – vzor a trhová veľmoc
5. Zmeny v zmysľaní ľudí.

Krátkodobý dopad na ekonomický rozvoj a tvorbu pracovných pozícií, spoločné vytvorenie Európskeho úradu pre účinnosť zdrojov (EREA) a štátnych fondov pre účinnosť zdrojov (REF), by mohol predstavovať postačujúcu stratégiu v Zelenom New Dealu. EREA by inicioval medzinárodnú spoluprácu a komunikáciu pre zvýšenie uvedomelosti v členských štátoch a v priemysle v záujme stimulovania dopytu po poradenských službách. Uvedomelosť medzi rozhodujúcimi hráčmi v priemysle v zmysle potenciálu zníženia nákladov, by viedla ku zvýšenému dopytu po špecifických technológiách účinnosti, výrobkoch a službách. Želaný dlhodobý výsledok by bol trvalo udržateľná súťaž o dosiahnutie prevádzkových výhod účinnosti zdrojov vo výrobnom priemysle EÚ. Štátne fondy pre účinnosť zdrojov by financovali účinnosť zdrojov, najmä malé a stredné podniky, ktorým často chýba dostatočný kapitál a expertiza pre zavedenie opatrení v záujme účinnosti zdrojov. Štátne REF by mohli spolufinancovať regionálne fondy EÚ.

Zdrojovo účinné verejné obstarávanie by mohlo predstavovať ďalší nástroj pre priamu podporu účinnosti zdrojov. Verejné inštitúcie by mali začať vylepšovať svoje postupy obstarávania a aktívu pomocou investícií do zdrojovo účinných výrobkov a služieb.

Štúdiu „A Green New Deal for Europe“ publikovala **Green European Foundation – aisbl GEI** v októbri 2009.
<http://www.gef.eu>

Green European Foundation asbl
1, rue du Fort Elisabeth
1463 Luxembourg

Brussels Office: 15 rue d'Arlon, 1050 Brussels, Belgium
Phone: +32 2 234 65 70 | Fax: +32 2 234 65 79
E - mail: info@gef.eu | Web: www.gef.eu